

HNPI – Jászberényi Sasközpont bemutatóhely-fejlesztés

---

forgatókönyv

2017. január 31.

Általános bevezető

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság hazánk első és máig legnagyobb kiterjedésű nemzeti parkjának természetvédelmi kezelő szervezeteként 1973. január 1-én alakult. A HNPI jelenlegi működési területe magába foglalja az Észak-alföldi Régió három megyéjét (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok), ahol ellátja a védett és fokozottan védett természeti értékek, védett és fokozottan védett természeti területek, a Natura 2000 területek, valamint a nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alá tartozó területek és értékek természetvédelmi kezelésével kapcsolatos kezelési, bemutatási, kutatási és monitorozási feladatokat.

A Hortobágyi Nemzeti Park egyik bemutatóterülete a jászberényi Sasközpont. A természetvédelmi mentő- és bemutatóhely működése során nemcsak sasokat, hanem számos ragadozómadarat, valamint kerti- és énekesmadarat is ismertet a látogatókkal. Az ellátott és bemutatott madárfajok sokszínűségéből eredően számos lehetőség adódik a tanösvény szakmai tartalmának játékos bemutatására. Az élményszerzés bővítése céljából interaktív játékok és táblák kerülnek kihelyezésre a Sasközpont udvarán.

Az információs táblák és az interaktív elemek megtervezésekor az alábbi szempontokat vettük figyelembe:

- stabilak, állékonyak legyenek,
- az egyes tartalmak szakvezetés nélkül is könnyen érthetőek, értelmezhetőek legyenek,
- élménydús, interaktív elemekkel mutassuk be a madarakat,
- a játékokat úgy alakítsuk, hogy azt felnőtt és gyerek egyaránt megértse és élvezze, az információátadás mindkét korosztály számára könnyen befogadható legyen
- a már korábban bemutatott szakmai tartalmakon túlmenően új információkkal szolgáljon a látogatók számára.

1. Négy lábón a természetvédelemért - interaktív tábla

Cél: A kutyák sokszínű kiképzési lehetőségeinek és kutatási munkáinak bemutatása játékos módon úgy, hogy a látogatók megértsék a kutyák munkájának kiemelt szerepét a természetvédelemben.

Grafikai megjelenítés:

- Témához illeszkedő alapgrafika, valamint fotós megjelenítés.
- A Tudtad-e elemek felső nyomatán a kérdés háttérében az alapgrafika, a felhúzható elem alatt pedig a válasz szerepel.
- A háromszögforgatók 3 elemén a 9 db helyszín fotósan, 3 elemén a cél leíró formában, 3 elemén a keresett tárgyak/élőlények grafikus módon jelennek meg színek alkalmazása mellett.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

Ahogy a különböző narkotikumok, lőszeres és bombák felderítésére is képeznek ki kutyákat, úgy remek szaglászuk a természetvédelem érdekében is ki lehet használni. A kutyák képesek bármilyen anyagot, tárgyat vagy élőlényt megtalálni, amihez gáznemű szagot lehet társítani. Így úttörő módon lehetőség adódik a természet elenyésző mértékű zavarása mellett is eredményes kutatásokat folytatni a vadvilág megőrzéséért. A hosszú, fáradalmas kiképzésük végül meghozza gyümölcsét: rendkívüli módon kiszimatolják a veszélyeztetett, vagy épp inváziós növényeket, még mielőtt azok a felszínre törnének; vagy képesek felkutatni föld alatt élő állatokat és vízi élőlényeket is. Segítségükkel a természetvédők sikeresen tanulmányozhatják a ritka fajokat, begyűjthetik az elhullott állatokat, felderíthetik a mérgezéses bűncselekményeket és felléphetnek az orvvadászok, illegális állatkereskedők ellen. A kiképzett kutyák munkája éppen ezért felbecsülhetetlen értékű, hatalmas segítség, amiért cserébe négylábú barátaink kizárólag sok gondoskodást és odafigyelést kérnek!

- Tudtad-e? Közép-Európa első természetvédelemért kiképzett kutyája Falco, aki kifejezetten méreg és állati tetemek keresésére specializálódott.
- Tudtad-e? Negyven ember szagérzékelő sejtje szükséges annyi információ begyűjtéséhez, amit egy kutya egy szippantásból megtud.

- Tudtad-e? Ha egy kutya orrába folyadék kerül, úgy még a legintenzívebb szagokat sem képes azonosítani.
- Tudtad-e? A legkiválóbb kutató kutyák a német juhászok, malinois-k, retrieverek, vadászkutyák.

Derítsd ki, milyen természetvédelmi célra, milyen eszközök felderítésére alkalmazzák sikeresen a kiképzett kutyákat szerte a világban!

Zambia - Az orrvadászat és állati eredetű termékek csempészetének megállításáért - elefántcsont, orrszarvúszarv, bozóthús, bőr, lőszer, puska, és pisztolyok

Montana - Kutatási célból a kutyák élőhal felderítési és követési képességeire folyókban - folyami pisztráng

Alberta - Az ökoszisztémát veszélyeztető inváziós vándorkagylók terjedésének visszaszorításáért - zebrakagyló és quagga kagyló

San Joaquin-völgy - A veszélyeztetett kitróka élőhelyének, és szaporodásának monitorozásáért - kitróka

Minnesota - Kutatási célból a kutyák fákat megtámadó élősök felderítési képességeire - kőrifafa, smaragd kőrifafa kéregtróka petéje lárvája és kifejlett példányai

Yellowstone - A szabadon tartott vadállomány betegségeinek megfékezéséért - brucellózissal fertőződött patások ürüléke

Nigéria - Az egyik legkritikább emlős, a Cross-folyó menti nyugati gorilla megmentéséért - gorilla ürülék, pihenőhely felderítés

Hawaii - Az agresszívan terjedő afrikai szárazföldi csiga szaporodásának megfékezéséért - afrikai szárazföldi csiga

Alföld - Az alföldi élőhelyek kiemelkedő madárfaja, a parlagi sas mérgezésének megfékezéséért - mérgek, madártetemek

Interaktív elemek:

- Tudtad-e felhúzó elemek a táblában, melyen a kutyákhoz kapcsolódó érdekességeket ismerhetik meg a látogatók.
- 9 db fektetett háromszöghasábból álló interaktív játék, melyen három sorban összesen 9 db helyszínhez kapcsolódó természetvédelmi célt, és a kutyák által kiszagolandó tárgyat/élőlényt párosíthat össze a látogató. A párosítást színek segíti.

2. A mindent látó sasszem - interaktív tábla

Cél: A madarak legfontosabb szervének a szemnek bemutatása, és a látószervek alapján történő beazonosítása. Az elhullott állatok és preparátumok bemutatása során ennek a szervnek a megfigyelésére nincs lehetőség, így a kiegészítő tábla segítségével több ismeret szereznek a látogatók.

Grafikai megjelenítés:

- A témához illő háttérgrafika
- A madarak grafikus ábrázolása, a hozzá tartozó szemek fotós megjelenítése
- A táj fotós ábrázolása

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

A ragadozó madarak szeme habár hasonlít a hüllőkéhez, elhelyezkedése sokkal előnyösebb, így térlátásuk igen fejlett, ami lehetővé teszi a távolságok felmérését. Szemben akár az emberekkel, a madarak tényleg színesebben látják a világot, hiszen a szemükben a színérzékelő sejtekből akár 10-szer is több lehet, mint az emberi szemben, és a legtöbb madár az ibolyán túli spektrumokat és a polarizált fényt is érzékeli. Egyes madárcsoportok látószerve életmódjukhoz alkalmazkodva még hatékonyabb megfigyelést tesz lehetővé. Az éjszaka mozgó madarak vagy éjszakai életmódot folytató madarak általában kerek szemében a nappali madarakkal ellentétben sokkal kevesebb a színérzékelő receptorsejt (csapok), viszont több szürkületi látást segítő receptorsejt (pálcikák) található. Ezek a tulajdonságok mind a látás hatékonyságának növeléséhez járulnak hozzá. De nem csak a színeket és teret érzékelik olyan jól. A mozgást kilométerekről is kiszűrik. Gondoltad volna, hogy egy sólyom egy szitakötőt akár 800 méterről is észrevesz? Te el tudnál olvasni egy földön fekvő könyvet, egy tízemeletes ház tetejéről?

Nézd meg jól a madarak szemét! Kitaláld, melyik tekintet melyik madárhoz tartozik?

Láss egy madár szemével! Fordítsd el a korongot, és te is más színben látod majd a világot!

Interaktív elemek:

- A táblában egy vájatrendszerben kell a madarak szeméről készült fotókat a

madarak grafikáihoz húzni. A megoldást színek segíti.

- A táblán egy elfordítható korongon egy tájképet láthatunk. Ha a korongot elfordítjuk a tájkép módosított képét látjuk, amely a madarak színlátását demonstrálja.

Megjelenítendő fajok:

- parlagi sas
- rétisas
- kék vércse
- kerecsensólyom
- kígyászölyv
- kuvik
- gyöngybagoly
- barna rétihéja

3. Madármemória - interaktív tábla

Cél: A madarak felismerésének elmélyítése a látogatókban. A válogatott fajok mind megfordultak már a Jászberényi Sasközpont mentőállomásán, így a memóriatábla lehetőséget nyújt a korábbi tapasztalok, élmények összekapcsolására a konkrét mentett madáreggyeddel.

Grafikai megjelenítés:

- A Jászberényi Sasközpont fotógyűjteményéből álló memórialapok; melyek páronként két különböző fotót tartalmaznak az adott madárfajról.
- A hátoldalon a memóriakártyákból egy grafikus kép áll össze, melyen a jellemző élőhelyen jelennek meg a memóriakártyákon is szereplő fajok.

Szöveges tartalom vázlatos ismertetése:

A Sasközpont számos madárnak nyújtott már ideiglenes otthont. Nézd most meg valamennyijüket, de jól figyelj, mert a madarak a táblán kétszer szerepelnek! Állítsd párba őket!

Interaktív elemek:

- 24 párból, azaz 48 darabból álló memória a táblában elhelyezve.

Megjelenítendő fajok:

- 1) fehér gólya
- 2) fekete gólya
- 3) egerészölyv
- 4) kígyászölyv
- 5) vörös vércse
- 6) kék vércse
- 7) kuvik
- 8) barna rétihéja
- 9) parlagi sas
- 10) rétisas
- 11) gyöngybagoly
- 12) macskabagoly

- 13) seregély
- 14) darázsölyv
- 15) lappantyú
- 16) kerecsensólyom
- 17) zöldküllő
- 18) kormos légykapó
- 19) kerti rozsdafarkú
- 20) búbospacsirta
- 21) molnárfecske
- 22) búbosbanka
- 23) nagy fakopáncs
- 24) csóka

4. Madárlábnym satírozó

Cél: A különféle madarak nyomaik alapján történő felismerése satírozótáblák segítségével.

Az oszlopokon elhelyezett márvány/gránit lapokon gravírozott fajok képe található. A látogató a felületre helyezett lap és egy kréta segítségével kisatírozhatja a motívumokat, amik így emlékül hazavihetők.

Megjelenítendő fajok lábnyomatai:

- fehér gólya
- parlagi sas
- gyöngybagoly/réti héja